

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМФКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У КОНТЕКСТІ
ВДОСКОНАЛЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент 12-441 групи
Спеціальності 292 Міжнародні економічні
відносини
Освітньо-професійної програми
Міжнародні економічні відносини
Паламарчук Арсеній Романович

Керівник: к.е.н., ст. викладач
Чмут Анна Володимирівна
Рецензент: співвласник групи компаній
«Kaissa oil»
Гавренкова Вікторія Володимирівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	6
1.1 Сутність та особливості міграції людського капіталу	6
1.2 Методичні засади оцінки міграції та людського капіталу.....	11
1.3 Поняття та суть міграційної політики.....	15
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ	19
2.1 Огляд масштабу міграції людського капіталу та впливу COVID-19 на світові міграційні процеси.....	19
2.2 Аналіз впливу якості та кількості міжнародної міграції на формування людського капіталу	24
2.3 Аналіз впливу державної міграційної політики на стан людського капіталу	27
РОЗДІЛ 3 СУЧАСНИЙ СТАН МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	31
3.1 Міграційна політика України та її вплив на людський капітал	31
3.2 Напрями покращення міграційної політики в Україні в сфері поліпшення розвитку людського капіталу	36
3.3 Удосконалення методичних підходів до оцінки людського капіталу мігрантів.....	41
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Актуальність. Усвідомлення впливу міжнародної міграції на формування людського капіталу у наш час і як наслідок на економіку держав вимагає підвищеної уваги до цього питання. На сучасному етапі міграційні процеси більше впливають на економіку ніж будь-коли до цього. Це відбувається через здатність людського капіталу формувати сучасну економічну реальність, а найвагомим важелем впливу на людський капітал є саме міграція. Рівень людського капіталу формує економічну різницю розвитку між країнами тому що основу економіки складає якість економічних суб'єктів. Важливим фактом є те, що міграційний процес може мати як негативні, так і позитивні економічні, соціальні та демографічні наслідки на стан людського капіталу, тобто у цьому процесі можливо і програти своїм конкурентам. Тобто, коли одна держава отримує через міграцію високий людський капітал, то інша в цей момент його втрачає – цей процес називають відтоком мізків. Особливо це має відношення до нашої країни. Нажаль, найліпший людський капітал України через неякісну економічну міграційну політику у галузі людського капіталу вже давно заповнює країни світу з більш якісними показниками у цій сфері. Щоб такого не ставалося надалі існує певна кількість різного роду економіко-політичних практик, які допомагають обернути такий процес на свою користь. Компетенції управління цим процесом лежать у сфері впливу якості економічного державного управління певної країни, а точніше у сфері міграційної політики галузі міжнародної міграції людського капіталу. Тому розгляд таких важливих у нас час питань як міжнародна міграція людського капіталу у контексті вдосконалення міграційної політики України – є вкрай актуальною темою для наукових робіт.

Питання міжнародної міграції людського капіталу розглядалися у працях наступних авторів: Л. О. Шевчук, А. П. Голікова, О. А. Довгаль, О. В.

Позняк, З.П Бараник, І. О. Романенко, О. А. Малиновська, А. П. Румянцев, Ю.

Мета дипломної роботи – дослідження міжнародної міграції людського капіталу у контексті вдосконалення міграційної політики України.

Основними завданнями дипломної роботи згідно поставленої мети є :

- визначити поняття, та суть міграції людського капіталу;
- оглянути показники оцінки міграції та людського капіталу;
- визначити поняття, та суть міграційної політики;
- розглянути масштаби міжнародної міграції людського капіталу сучасного світу та вплив пандемії COVID-19 на міграційні процеси;
- дослідити вплив якості та кількості міжнародної міграції на формування людського капіталу;
- проаналізувати вплив різних видів державної міграційної політики на стан людського капіталу;
- означити вплив міграційної політики України на стан людського капіталу;
- запропонувати напрями покращення міграційної політики України.
- запропонувати підходи оцінки людського капіталу мігрантів для міграційної політики України.

Об’єктом дослідження даної кваліфікаційної роботи є процес міжнародної міграції людського капіталу та міграційна політика України.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади розвитку міграції людського капіталу у контексті вдосконалення міграційної політики України.

В ході дослідження використані **методи**: аналізу – для пізнання за допомогою демаркації предметів дослідження на складові частини; синтезу – для поєднання в одне ціле всіх якостей і ознак предмету дослідження; систематизації та узагальнення – для дефініції універсальних понять щодо міграційної політики та людського капіталу; економіко-математичні – для аналізу кількісних показників міграції; абстрагування – для навмисного

відходження від неважливих ознак, властивостей, взаємозв'язків між предметами, що відповідають предмету дослідження; класифікації – для розподілення предметів дослідження на групи згідно їх ознаками, взаємозв'язками та властивостям; графічні методи економіко-статистичного та порівняльного аналізу – для унаочнення отриманих статистичних даних.

Апробація результатів дослідження. Отримані науково-практичні положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на XXIII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді» (м. Черкаси 2021 р. 6-7 квітня); V Усеукраїнській науково-практичній Конференції: «Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах» (26 березня 2020 р. м. Херсон).

Структура роботи складається з вступу, трьох розділів основної частини, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ТА МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Сутність та особливості міграції людського капіталу

Міграція людини – це переміщення місця проживання людей. Це явище відбувається протягом усієї історії. Переміщення часто відбувається на великі відстані та між країнами, але можлива також внутрішня міграція (всередині однієї країни) [1]. Люди можуть мігрувати поодиноці, сім'ями або групами. Емігрантами називають осіб, що переселилися за межі своєї країни, а осіб які переселилися у певну країну – іммігрантами.

Іноді міграція добровільна, але деколи люди змушені переміщуватися. Внаслідок війни, релігійних і політичних переслідувань, голодомору або стихійних лих. Змушених до переїзду людей називають біженцями. Багато біженців є нелегальними іммігрантами, а більше половини – це діти та жінки. Вони можуть жити в крайній бідності, не маючи їжі, притулку, одягу, освіти та медичної допомоги.

Міграція часто має безліч причин: економічну, політичну та кліматичну. Добровільна міграція іноді пов'язана з пошуком своєї особистості, глибокою безрідністю. У деяких країнах (наприклад, на Маврикії) існує шлюбна міграція. Навпаки, мимовільна міграція може бути зумовлена ситуацією війни (люди, що тікають зі своєї країни), або нестабільною економічною ситуацією, голодом чи політичним впливом.

Держави можуть відігравати важливу роль у заохоченні або стримуванні міграційних потоків з причин економічного та політичного характеру.

Управління міграцією дуже тісно пов'язане з суверенітетом держави у наш час. Країни бережуть за собою прерогативу схвалювати рішення стосовно вступу та пробування недержавних громадян, позаяк міграція

безпосередньо впливає на певні суттєві інститути держави [2]. Двобічні та багатобічні домовленості є атрибутами управління міграцією. Існує кілька глобальних домовленостей у вигляді міжнародних угод, в яких країни досягли згоди щодо застосування прав людини та певних обов'язків держав у визначених сферах. Аналіз міграційної поведінки може бути корисним для оцінки структури мобільності людини і корисний у таких ситуаціях, як епідемії.

Багато причин змушують мігрантів переїхати до іншої країни. Наприклад, глобалізація збільшила попит на працівників з метою підтримки національної економіки. У такий спосіб, одна категорія економічних мігрантів – як правило, із збіднілих країн, що розвиваються – мігрує, щоб отримати достатній дохід для виживання [30]. Такий тип мігрантів часто відправляє частину свого доходу додому членам сім'ї у вигляді економічних грошових переказів, які стали економічною основою в ряді країн, що розвиваються [32]. Люди можуть також переїжджати або змушені переїжджати внаслідок конфлікту, порушень прав людини, насильства чи уникати переслідування [30].

Неконтрольована міграція може завдати сильної шкоди економіці та демографії держав. Дуже великі міграційні хвилі поступово зменшувалися, на користь тенденції відібраної імміграції, сприятливої для відтоку мізків та навичок з бідних країн, на шкоду останнім. Характеристиками поточного міграційного явища є диверсифікація країн походження та призначення. Вплив біженців на економіку у більшості випадків розцінюють як неякісний.

Класичний економічний аналіз трудової міграції страждає від двох основних обмежень: суто індивідуального аспекту міграції та обов'язкової присутності очікуваного прибутку для виправдання міграції. Ці два аспекти були оскаржені роботою, яка зараз формує так звану нову економіку трудової міграції. Для цього поточного аналізу міграція базується на колективному виборі, який робить група осіб, часто домогосподарств, у ситуації

недосконалих ринків через проблеми економічного або кліматичного характеру.

Останні сучасні наукові результати з міграції включають переважно статті журналів. Довгострокова тенденція свідчить про поступове зростання наукових видань про міграцію, що, ймовірно, пов'язане як із загальним розширенням виробництва академічної літератури, так зі збільшенням популярності міграційних досліджень [36].

Людський капітал є зведеною характеристикою кількості знань та інтелекту, вмінь, соціальних та особистих атрибутів, у тому числі творчості, талантів, кваліфікації, досвіду, тобто вроджених та накопичених людиною характеристик які визначають її здатність працювати або виробляти для себе чи для інших економічні блага. Академічно пов'язаними дисциплінами з терміном людського капіталу є управління людськими ресурсами, ділове адміністрування та макроекономіка [5]. Одним з перших хто надав уявлення про людський капітал був батько економіки Адам Сміт. Він вважав, що існують корисні набуті здібності людей. Щоб їх отримати необхідно понести певні реальні витрати. І ось ці витрати і будуть тим капіталом що зосереджений в певній людині. Певні якості робітників можуть бути еквівалентом якостей машин чи інструментів, які покращують рівень виробництва. І так само як і вони чогось вартують, але у перспективі окупаються та приносять прибуток.

Сучасне бачення людського капіталу популяризували Гері Беккер, Теодор Шульц та Якоб Мінсер. Великий вклад у дослідженні впливу інтелекту на положення у суспільстві внесли Річард Херрнстейн та Чарльз Мюррей у роботі «The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life».

Людський капітал можна визначити як сукупність знань, умінь, навичок і талантів, якими володіє людина, і робить їх придатними для здійснення конкретної діяльності. Ця теорія базується на подвійній інтерпретації та основі. Перший економічного характеру: продуктивність

праці – це функція отриманої освіти. Більша спеціалізація (через систему формальної освіти), робота (неформальна) підвищує продуктивність праці та компенсується вищою зарплатою. Другий має розподільчий характер: освіта принципово виконує функції "розподілу". Шкільні оцінки передбачають критерій "особистого відбору" для роботодавців. Освіта має "некогнітивні" ефекти: вона впливає на ставлення і поведінку працівників. Підприємствам необхідно досягати цілей, розвиватися та залишатися інноваційними, для цього вони інвестують в людський капітал своїх працівників. Тому витрати пов'язані з збільшенням людського капіталу трактуються як першочергово економічні. Інвестиції в цей фактор – це вся діяльність, яка впливає на фізичний та грошовий дохід та збільшує ресурси людей. Вони призводять до зміни вартості накопичених здібностей працівника і, як результат, до зміни якості. Інвестиції тісно пов'язані та взаємозалежні. Ця теорія була розроблена Гері Беккером на основі робіт, серед іншого, Теодор Шульц.

Особливостями людського капіталу є конкурентоспроможність та ексклюзивність, а це означає, що вартість альтернативного використання завжди поширюється на весь людський капітал, оскільки людина не в змозі розділити свої знання або вміння на кілька одночасних завдань, як це можна зробити з фізичним або фінансовим капіталом.

Першовідкривачем терміна "людський капітал" значиться Теодор Шульц, який належав до чиказької школи. Основні принципи своєї теорії він виклав у статтях "Формування капіталу освіти" (1960 р.) та "Investment in Human Capital" (1961 р.). Також, у той же час інший представник чиказької школи Гері Бекер у своїй фундаментальній праці «Human capital: A theoretical and empirical analysis» (1964р.) розробив свою теорію людського капіталу. За праці у сфері людського капіталу Г. Беккеру в 1992 р., а Т. Шульцу – у 1979 р. присудили економічну Нобелівську премію. Згодом термін "людський капітал" використовували безліч науковців.

Саме дефініція терміну людський капітал у різних авторів відрізняється. Наприклад, Т.Шульц пише, що людський капітал це лише

розвиток знань і навичок, що люди отримують під час навчання у школі, або освіти на робочому місці, збільшення загальної кількості економічної інформації та покращення стану здоров'я [7]. Тут ми бачимо, що Шульц в основному виділяє освітній фактор та здоров'я, взагалі, як те що набувається чи зростає.

Г.Боуен до складу людського капіталу включає набуті знання, навички, мотивацію та енергію, які притаманні саме людям і часовим результатом використання яких є виробництво товарів і послуг [8]. Г.Боуен приділяє увагу не тільки набутим сталим факторам, як знання та навички, а також особистісним, як мотивація та енергія, окрім того залучається скінченний параметр часу.

Наступним дослідником людського капіталу був Л.Туроу, який включив до визначення людського капіталу знання, обдарування та продуктивні здібності [9]. Він дає досить коротке та водночас містке визначення, у якому вперше зустрічається такий фактор, як обдарування, тобто деякі вродженні характеристики.

У наш час зареєстровано неформальне використання виразу "людський капітал", що відрізняється від більш-менш технічних термінів, введених економістами. У таких неформальних використаннях цього терміну, він просто стосується "набору кваліфікованих людей", а зовсім не кількісно визначуваної величини, пов'язаної із зазначеною сукупністю людей.

Отже, проаналізувавши дослідження з людського капіталу різних науковців, ми приходимо до розуміння того, що людський капітал являє собою складне та структуроване явище, до якого входить велика кількість різних факторів, головні з яких це:

1. Набуті знання та продуктивні навички.
2. Фактори зацікавленості та часу.
3. Вродженні характеристики.

Таким чином, було досліджено теоретичні положення міграції та людського капіталу. Оглянуто різні підходи та точки зору щодо визначеної

тематики. Для нас одним з головних питань аналізу міграційної політики України буде саме використання фактору якості людського капіталу у питаннях міграційної політики, адже у міграційній боротьбі за людський капітал та трудові ресурси виграють країни з кращими умовами для життя та розвитку людей.

1.2 Методичні засади оцінки міграції та людського капіталу

Показники оцінки людського капіталу — це такі показники, що визначають кількість та якість людського капіталу людності, тобто вони поділяються на дві великі групи — кількісні показники та якісні показники.

Якісні показники людського капіталу — це такі показники що пов'язані з набутими та вродженими характеристиками працівників, як рівень інтелекту, професіоналізм, досвід роботи, кваліфікація, мотивація тощо. Вродженні ознаки людського капіталу вимірюються такими показниками як IQ та g factor, оскільки більша частина інтелекту унаслідуються дітьми від своїх батьків.

Кількісні показники – це в першу чергу демографічна політика держави, яка доповнюється об'єктивними та суб'єктивними факторами на рівні робітника та організації. Загалом при розрахунках їх не виділять в кількісні чи якісні, а рахують кількісно-якісні показники але розбиваючи по певним тематичним групам.

Попри те що ми маємо досить велику кількість напрацювань у вченні людського капіталу, нам необхідно визнати відсутність зведеного та комплексного наукового підходу до повного інтегрального оцінювання цієї категорії, котре має мати об'єктивне відображення стану людського капіталу не лише у кількісних, але і у якісних характеристиках людського капіталу.

Ми можемо лише відобразити певні науково-освітні та демографічні показники, і невелику частину економічних факторів людського капіталу, але більшість індексів та способів підрахунку не відображають якісні фактори людського капіталу, оскільки не включають в себе якісні показники.

Тому виникає певна проблема з повним зведеним оцінюванням цього важливого компонента економічної науки.

Часткові фактори людського капіталу ми маємо можливість оцінювати через традиційні економічні показники, варто відмітити що це недоконана методика, тому що кількісній оцінці підлягають далеко не усі складові людського капіталу (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Традиційні показники оцінки людського капіталу

Економічні показники	Рівень доходів населення.
	ВВП на душу населення.
	Частка зайнятого населення.
	Кількість економічно-активного населення.
	Рівень безробіття.
	Середня заробітна плата.
Демографічні показники	Природний приріст населення.
	Коефіцієнт народжуваності.
	Коефіцієнт смертності.
	Показник міграції.
Освітні показники	Вікова структура населення.
	Показник ступеня ймовірності підвищення рівня освіти.
	Показник середньої тривалості років навчання.
	Кількість студентів ВНЗ.
	Кількість аспірантів.
	Кількість докторантів.
	Кількість ВНЗ.
	Кількість громадських та універсальних бібліотек.
Книжковий фонд у громадських та універсальних бібліотеках.	
Показники науки	Частка державних витрат на освіту.
	Випуск книжок та брошур наукової та професійної тематики.
	Випуск журналів та інших періодичних видань наукової та професійної тематики.
	Випуск газет наукової та професійної тематики.
	Патентна продуктивність.
	Частка державних витрат на науку.
	Питома вага обсягу виконаних науково-технічних робіт у ВВП.
Кількість друкованих наукових робіт.	

	Кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державному департаменті інтелектуальної власності та патентних відомствах іноземних держав.
	Чисельність працівників наукових організацій.

Джерело: Складено автором на основі [17].

Зовсім інша справа з якісними показниками міграції, оскільки проблем якісної оцінки у них зазвичай не виникає. Як правило, до показників оцінки міграції відносять такі показники, що характеризують кількість міграційного населення.

Кількісні показники міграції — є показниками, які характеризують механічний рух населення, тобто інформацію про числове прибуття та вибуття людності певної країни або якогось регіону країни за устаткованим часовим інтервалом (зазвичай за рік). Сальдо міграцій або чиста міграція є різницею між кількістю емігрантів та іммігрантів. Обсяг валової міграції або міграційний обмін – сума кількості іммігрантів та емігрантів. Інтенсивністю міграційного руху є відношенням кількості мігрантів до повного числа жителів, частіше кількості мігрантів на 1000 осіб сталих жителів. Аналіз даних про міграції показує, куди, звідки і в якій кількості відбуваються переміщення населення в країні. Міграційний рух є ваговим об'єктом для дослідження, адже дає інформацію про переміщення населення, напрямок цього переміщення, тощо. Показники міграції населення поділяються на дві великі групи це абсолютні (основні) показники та відносні показники. Серед основних показників механічного міграційного руху населення ми маємо:

1. Число прибуття - П;
2. Число вибуття - В;
3. Міграційний приріст - (П - В), якщо $P > B$;
4. Міграційний відтік - (П - В), якщо $P < B$.

Вибуле населення це таке населення, що покинуло межі певної території. В той час як, прибуле населення це те населення що в'їхало на

певну територію. Зазвичай, такі показники визначаються за даними реєстраційних видів за місцем прибуття і місцем вибуття.

Відносні показники необхідні для більш докладного статистичного аналізу міграційних даних, зазвичай їх називають коефіцієнтами. Наведені нижче коефіцієнти, як правило, обчислюються на 1000 осіб людності.

Коефіцієнтом прибуття називають визначення численності прибулого населення на тисячу людей усереднено за календарного року:

$$K_{\Pi} = \frac{\Pi}{S} \cdot 1000\% \quad (1.1)$$

Коефіцієнтом вибуття називають визначення численності вибулих людей на тисячу душ населення усереднено за календарного року:

$$K_{B} = \frac{B}{S} \cdot 1000\% \quad (1.2)$$

Коефіцієнт інтенсивності міграційного обороту характеризує відношення загального об'єму міграції ($\Pi+B$) в середньому на тисячу людей на протязі року:

$$K_{\Pi+B} = \frac{\Pi + B}{S} \cdot 1000\% \quad (1.3)$$

Коефіцієнт міграційного приросту матиме як позитивне значення (зі знаком плюс), так і негативне (зі знаком мінус) і визначає в позитивному значенні приріст, а в негативному значенні відтік; характеризує величину механічного приросту людності усереднено на тисячу населення за всього року:

$$K_{\Pi-B} = \frac{\Pi - B}{S} \cdot 1000\% \quad (1.4)$$

Останнім вагомим показником буде коефіцієнт ефективності міграції, який визначає ефективність міграційного руху в середньому на тисячу людей на протязі календарного року :

$$K_{\Pi-B} = \frac{\Pi - B}{\Pi + B} \cdot 100\% \quad (1.5)$$

При аналізі коефіцієнтів міграції необхідно дотримуватися певної обережності, оскільки їх величина залежить не тільки від власне інтенсивності міграції, а й від складу населення територій вибуття і прибуття.

Підсумовуючи, можна сказати що у цьому підрозділі було всеосяжно оглянуто певні якісно-кількісні показники оцінки міграції та людського капіталу як одну з складових частин статистичної економетрики міжнародної міграції, яку будуть використані вже при аналізі міжнародної міграції людського капіталу у аналітичному розділі цієї дипломної роботи.

1.3 Поняття та суть міграційної політики

Міграційна політика — це діяльність держави, що регулює міграційні процеси населення, і зокрема людського капіталу, та необхідна для такої діяльності певна сукупність засобів та практик. Завжди має два аспекти: імміграційний, де регулює прийняття іноземних громадян і еміграційний, який регулює такі засоби та практики що допомагають повертати державам емігрантів. На кожному з цих аспектів держава повинна проводити політику в першу чергу з метою певної економічної, демографічної та соціальної вигоди, з урахуванням багатьох факторів та особливим урахуванням фактору людського капіталу, адже не всі трудові ресурси однаково корисні.

Урядові партії більшості країн систематично проводять більш ліберальну політику щодо імміграції та інтеграції, ніж декларовані ними наміри. Такі недемократичні рішення в міграційній політиці це результат неповного виконання виборчих обіцянок керівними партіями. Такі партії діють відповідно до своїх виборчих повноважень залежно від урядових обмежень та виборчих стимулів. Загалом уряди, як правило, дотримуються своїх позицій щодо інтеграційної політики, але не позицій щодо імміграційної політики. Зв'язок обіцянок та рішень сильніший у внутрішньополітичному полі, де уряди стикаються з меншою кількістю зовнішніх обмежень [48].

Стосовно імміграційної політики зазначимо що, переважно, імміграційне законодавство висуває певні вимоги до рівня освіти, стажу роботи, станом здоров'я, віком, політичним і соціальним поглядам іммігранта. Приймаюча країна, як правило, обмежує тривалість перебування іноземних працівників в країні; вимагає проходження процедури визнання документів про освіту і т. д. В залежності від приймаючої країни, громадянство іммігранта також може бути прийнято до уваги.

Наряду з державним регулюванням імміграції, існує також державне регулювання еміграції. Це має вельми високий рівень розвитку у країнах, де експорт робочої сили є важливим елементом економічного зростання. Основою темою еміграційної політики є регулювання трьох фаз еміграційного циклу, включаючи від'їзд робочої сили з країн, перебування за кордоном і повернення на батьківщину.

Важливою економічною тенденцією сучасного світу є збільшення важливості міграційного руху населення для світового господарства. Через це важливо проводити високоякісну та ефективну політику щодо міграції, адже саме такий тип політики є важливим важелем захисту державних інтересів у площині регуляції міграційних процесів. Компетентність цього типу практик визначається фактом присутності аргументованої теорії міграційної політики. Генеральною задачею цього є забезпечення утворення та розвитку згуртованого методологічного підходу до сприймання процесів руху населення, дефініція призначення міграції для національного господарства, опрацювання апарату регуляції міграцій людського капіталу. Важливим є присутність усіх типів інформаційно-правового забезпечення та усіх необхідних для цього приготувань у сфері міграційної політики для подальшого успіху її реалізації.

Існує два рівні градації теоретичних досліджень міграційної політики – це інтернаціонально-міжнародний та національно-державний. На першому рівні з перелічених йде розгляд у межах світового господарства, тобто

досліджується певна невідповідність між потребами глобальної економіки та державними суб'єктами.

Прихильники інтернаціонального розкладу наголошують на великій ефективності таких заходів, при яких національні країни знаходяться в залежності від певних норм міжнародного права, таких як міжнародні угоди. Іншими словами, дії держав обов'язково мають бути обмежені принципами, закріпленими в певних документах міжнародного права, яке мають розділяти усі державні суб'єкти.

Вчені, що працюють в іншому, національно-державному, підході, досліджують певні внутрішньо-державні чинники формування міграційної політики держав. До таких чинників можна віднести: соціально-економічний чинник, демографічний чинник, чинник людського капіталу, тощо.

Деякі дослідження говорять про те, що не завжди проблеми людського капіталу можуть бути вирішені міграційною політикою, як наприклад у Австралії обрана зміна міграційної політики не мала статистичного впливу на рівень зайнятості, заробітну плату, надмірну освіту, зниження професійної кваліфікації та використання навичок мігрантів після їх поселення у країні. Цей результат може відображати кілька причин, які включають певні обмеження обраних заходів, використання академічних навичок, наукових методів дослідження та можливі помилки вимірювання, а також можливість того, що міграційна політика може бути не підходящим інструментом для вирішення проблем неповного та недостатнього використання потенціалу людського капіталу мігрантів. Цей аспект, якщо він буде підтверджений іншими академічними дослідженнями на цю тему, матиме для наукового вивчення підходів до міграційної політики вирішальне значення, оскільки альтернативні витрати на недостатнє використання людського капіталу мігрантів не тільки несуться мігрантами в приватному порядку, але й породжують негативний зовнішній ефект для країни перебування, яка використовує фінансування з бюджету ресурси для залучення іноземних талантів в першу чергу. Недостатнє використання навичок мігрантів підвищує

альтернативні витрати на міжнародну конкуренцію для тих кваліфікованих осіб, додаючи до економічних витрат на втрату їхньої кваліфікації [49].

Ототожнюючи, можна сказати що міграційні процеси це складне та багато містке поняття, до якого можна застосовувати різні підходи вивчення, які об'єднує факт тієї ринкової боротьби за трудові ресурси в якій беруть участь усі макроекономічні суб'єкти зі своїми власними інтересами включно національно-етнічного складу населення чи бажання мати хороший рівень людського капіталу. Для того щоб досягти у цьому успіху, необхідно мати добре налагоджену міграційну державну політику.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

2.1 Огляд масштабу міграції людського капіталу та впливу COVID-19 на світові міграційні процеси

Міграція людського капіталу це одне и тих явищ яке набирає все більших і більших обертів у нинішньому світі, та має вагомий вплив на стан економічної ситуації, що особливо важливо як негативний так і позитивний для певних країн. Досліджуючи цю тему варто зазначити, що міграція людського капіталу в останній час призупинилася через всесвітню пандемію, спричинену вірусом COVID-19.

Пандемія COVID-19 викрила провали європейської інтеграції та відносин між роботодавцями та працівниками, які передували вірусу. Тимчасові та сезонні працівники раніше страждали від експлуатації, зловживань та порушень контрактів, але їхня нестабільність часто залишалася непоміченою. Пандемія перетворила бідні та перенаселені помешкання, нерівний доступ або відсутність медичної допомоги та нелюдські умови праці на основний ризик для здоров'я населення для багатьох робітників-мігрантів [47].

Так з 150 мільйонів міжнародних мігрантів (IMW) у всьому сучасному світі 95% проживають у п'яти регіонах ВООЗ, в яких були підтвержені випадки захворювання (COVID-19) [41]. Відсутність узгодженого реагування на МВС вказує на ключовий недолік у плануванні охорони здоров'я. На основі кращих підрахунків робітники-мігранти складають порівняно високі 8–10% усіх працівників австралійського ринку праці [43].

Ключові галузі, які покладаються на тимчасових трудових мігрантів, тепер відчуватимуть дефіцит – у тому числі в районах, які зараз передують

свідомості австралійців, такі як логістика, доставка, садівництво та сільське господарство. Деякі тимчасові мігранти, які втрачають роботу у таких галузях, як готельне господарство та туризм, можуть бути перенаправлені на ці галузі, і виконуючий обов'язки міністра внутрішніх справ Алан Тудж зазначив, що для такого руху буде більше гнучкості. Прикордонним силам надано повноваження робити винятки для тимчасового в'їзду працівників у певні сфери охорони здоров'я, без сумніву, визнаючи той факт, що 5% лікарів та 10% медичних сестер та обслуговуючого персоналу у віці – тимчасові мігранти [43].

Деякі галузі економіки Європи, наприклад, сільське господарство, наразі побоюються подальших економічних втрат через обмеження подорожей, внаслідок чого приїжджає мало мігрантів.

Реакції, заходи, а також дискурси, що стосуються поточної пандемії, суттєво різняться у всьому світі. Хоча деякі країни були повністю заблоковані, як це було в Італії, є твердження, що випадків у них було дуже мало або взагалі відсутні, як це було в Туреччині та Індонезії до 10 березня 2020 року. Проте поширення COVID-19 з Китаю була чітко пов'язана з подорожами з міста Ухань у провінції Хубей у Центральному Китаї. Тому важливо розуміти щільність та обсяг перевезень пасажирів, а також маршрути з Ухані через підключені основні регіональні вузли авіаперевезень по Китаю. Модель міграції та інтенсивності подорожей пояснює спалах та розповсюдження COVID-19. Міграція населення китайського походження та етнічний склад іммігрантів в Китаї є корисними показниками для прогнозування поширення спалаху вірусу COVID-19 у всьому світі у разі взаємодії з кількома іншими макрофакторами [46].

Міграційні процеси розвертатимуться у сучасному світі і після кризи COVID-19, але варто відмітити, що криза залишить свої відбитки на світовій економіці. Скоріш за все, економічна потреба в мігрантах у тих економіках де вони становили значну частку буде зберігатися, адже ніхто не приймає дій для скорочення потреб у мігрантах. Наслідки пандемії спричиненої вірусом

COVID-19, ще довго впливатимуть на соціально-економічний і геополітичний стан сучасного світу.

Таблиця 2.1

Кількість мігрантів у світі

Рік	Кількість мігрантів	Мігранти у відсотках до усього населення світу
1970	84,460,125	2.3%
1975	90,368,010	2.2%
1980	101,983,149	2.3%
1985	113,206,691	2.3%
1990	153,011,473	2.9%
1995	161,316,895	2.8%
2000	173,588,441	2.8%
2005	191,615,574	2.9%
2010	220,781,909	3.2%
2015	248,861,296	3.4%
2020	271,642,105	3.5%

Джерело: Складено автором на основі [1].

Оглянувши вплив вірусу COVID-19 на світову міграцію людського капіталу, ми можемо переходити до загальних показників світової міжнародної міграції. Показники світової міграції представлені в табл. 2.1, а динаміка обсягів світової міграції представлено на рис. 2.1

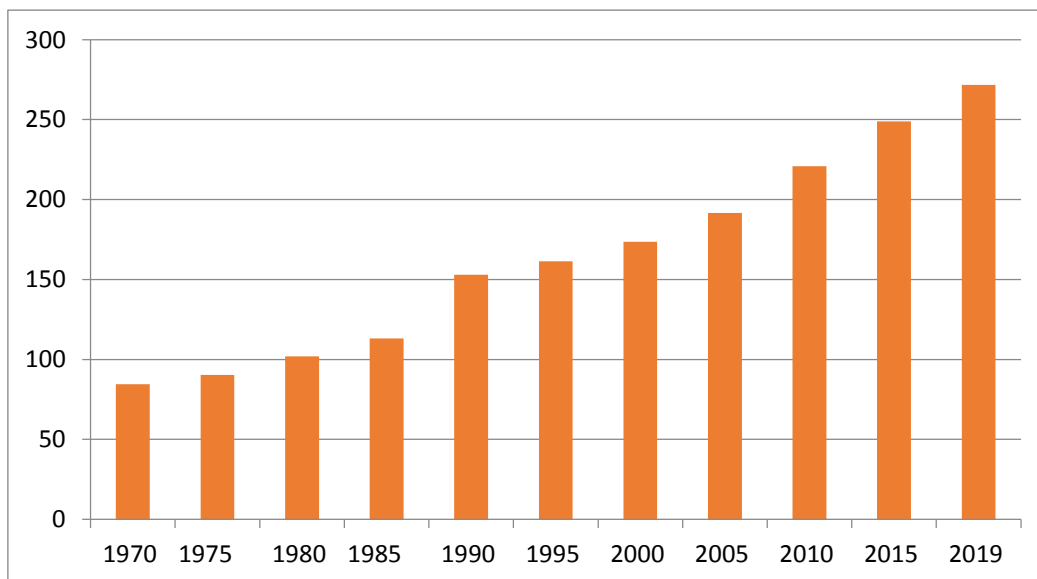

Рис 2.1. Динаміка обсягів світової міграції

Джерело: Складено автором на основі [1].

Як ми можемо побачити с наведених вище графіків кількість міжнародних мігрантів щорічно зростає на протязі всього вимірного часу як у абсолютних так і у відносних показниках. Цікавішими є статистичні данні наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні факти та цифри зі світових звітів про міграцію

	2000 рік	2020 рік
Передбачувана кількість міжнародних мігрантів	150 млн	272 млн
Орієнтовна частка світового населення, яке є мігрантами	2.8%	3.5%
Орієнтовна частка жінок-міжнародних мігрантів	47.5%	47.9%
Орієнтовна частка міжнародних мігрантів, які є дітьми	16.0%	13.9%
Регіон з найбільшою часткою міжнародних мігрантів	Океанія	Океанія
Країна з найбільшою часткою міжнародних мігрантів	Об'єднані Арабські Емірати	Об'єднані Арабські Емірати
Кількість трудових мігрантів	-	164 млн
Світові міжнародні грошові перекази (USD)	126 млрд	689 млрд
Кількість біженців	14 млн	25.9 млн
Кількість внутрішньо переміщених осіб	21 млн	41.3 млн
Кількість осіб без громадянства	-	3.9 млн

Джерело: Складено автором на основі [1].

У наведеній вище таблиці наглядно видно трохи зросла частка жінок-мігрантів серед усіх типів мігрантів, у той час як частка мігрантів, які є дітьми істотно зменшилася.

Регіоном з найбільшою часткою міжнародних мігрантів була та залишаться Океанія через те що власне населення цього регіону є природньо

мізерним, це буквально регіон к купки островів посеред Тихого океану. Країною з найбільшою часткою міжнародних мігрантів була та залишається Об'єднані Арабські Емірати тому що, ця держава знаходиться в стадії активного розвитку. Економіка цієї країни через вигідні умову експорту нафти та виникає необхідність у залученні міграції високого людського капіталу для проектування та інженерних робіт у галузі будівництва, також трудової міграції для власне будівничих робіт.

Наступним є доволі істотне зростання загальної суми грошових переказів майже у 5 разів, але з поправкою на інфляцію це трохи менше. Це пов'язане з тим що зросла частка саме трудових мігрантів які працюють, а не планують постійне життя в країнах в які мігрують та передають гроші своїм сім'ям на свою батьківщину, наприклад як наші заробітчани.

Звісно що вельми зросла частка біженців, це досить зрозуміло адже відбулося чимало військових подій за останній час які призвели до великою іммігрантської кризи біженців, яка нещодавно пішла на спад. Майже у два рази зросли показники внутрішньої міграції, це пов'язане з тим що немало країн розпочали інтенсивні процеси урбанізації. Ми також виявляємо, що орієнтовна кількість осіб без громадянства в усьому світі є значною, майже 4 мільйони, що звісно є жахливим явищем у сучасному світі.

Окрім важливих та основних питань сфери прав людини, безгромадянське становище такої величезної кількості людей може поставити ще більшу кількість людей у небезпеку (нерегулярної) міграції та переміщення, тому це надзвичайно важливе глобальне питання, яке потребує подальшого якісного збору даних, звітування та аналізу.

Підсумовуючи цей підрозділ, ми визначили та проаналізували масштаби міграції людського капіталу та трудових ресурсів у сучасному світі за останніми на даний момент наявними даними. Також у цьому підрозділі було доволі змістовно проаналізували вплив глобальної пандемії вірусу COVID-19 на міжнародне міграційне становище сучасного світу.

2.2 Аналіз впливу якості та кількості міжнародної міграції на формування людського капіталу

Розуміння масштабів міжнародної міграції сучасного світу є дійсно вагомим. Але важливіше буде проаналізувати як міжнародна міграція впливає на стан людського капіталу в наш час. Для початку давайте подивимося як саме вроджені характеристики людського капіталу такі як інтелектуальний потенціал прямим чином впливають на соціально-економічну поведінку людей у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

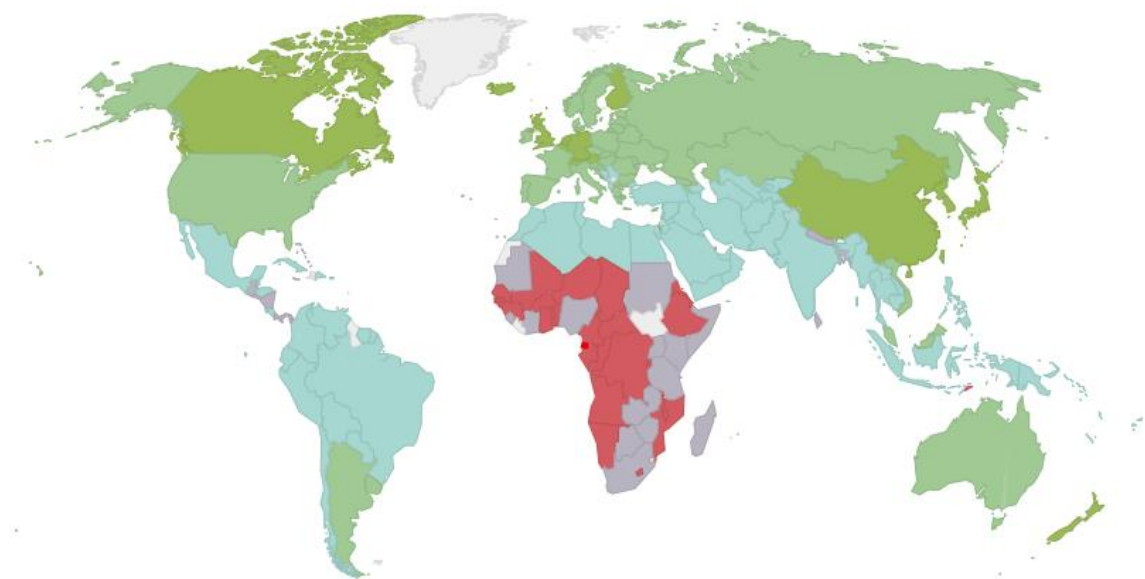
Економічні та соціальні кореляції IQ

IQ	<75	75–90	90–110	110–125	>125
Розподіл населення США	5	20	50	20	5
Неробоча сила більше 1 місяця на рік (чоловіки)	22	19	15	14	10
Безробітні більше 1 місяця на рік (чоловіки)	12	10	7	7	2
Розлучилися через 5 років	21	22	23	15	9
Мала позашлюбного малюка (матері)	32	17	8	4	2
Живе в бідності	30	16	6	3	2
Колись ув'язнений (чоловіки)	7	7	3	1	0
Хронічні отримувачі соціальної допомоги	31	17	8	2	0
Виключенні зі старшої школи	55	35	6	0.4	0

Джерело: Складено автором на основі [6].

З таблиці вище нам видно деякі важливі кореляції IQ з економічними та соціальними чинникам. Загальний коефіцієнт тестів на IQ називається коефіцієнтом g або g factor, і на нього зазвичай припадає від 40 до 50 відсотків відхилення комплектів IQ тестів [42]. Валідність тестів що вимірюють когнітивні навички вимірюється у їх співвідношенні до g фактору. Тобто, кореляція з цим фактором, існує тоді коли кількісні результати когнітивних тестів виражають g фактор, тому вчені що створюють тести IQ, а такі тести спеціально створюються максимально надійними та довговічними, прагнуть максимально сильно пов'язати їх з g фактором, на максимально можливому рівні. Наприклад, матриці Равенна визнані науковим товариством як такі що є добре пов'язаними з g фактором, попри те що в їх лежать максимально монотонні завдання. Для економіки важливим є те, що g фактор дуже добре корелює з важливими соціальними показниками як академічна успішність, успішність на роботі, та кар'єрний престиж. Ще важливіше що g фактор негативно корелює з небажаними у суспільстві явищами як виключення зі школи, незапланована вагітність, та бідність. Тобто кореляція g factor та якісних IQ тестів є вкрай високою. На рис. 2.2 ми можемо бачити як розподілений інтелект по світу, де чим

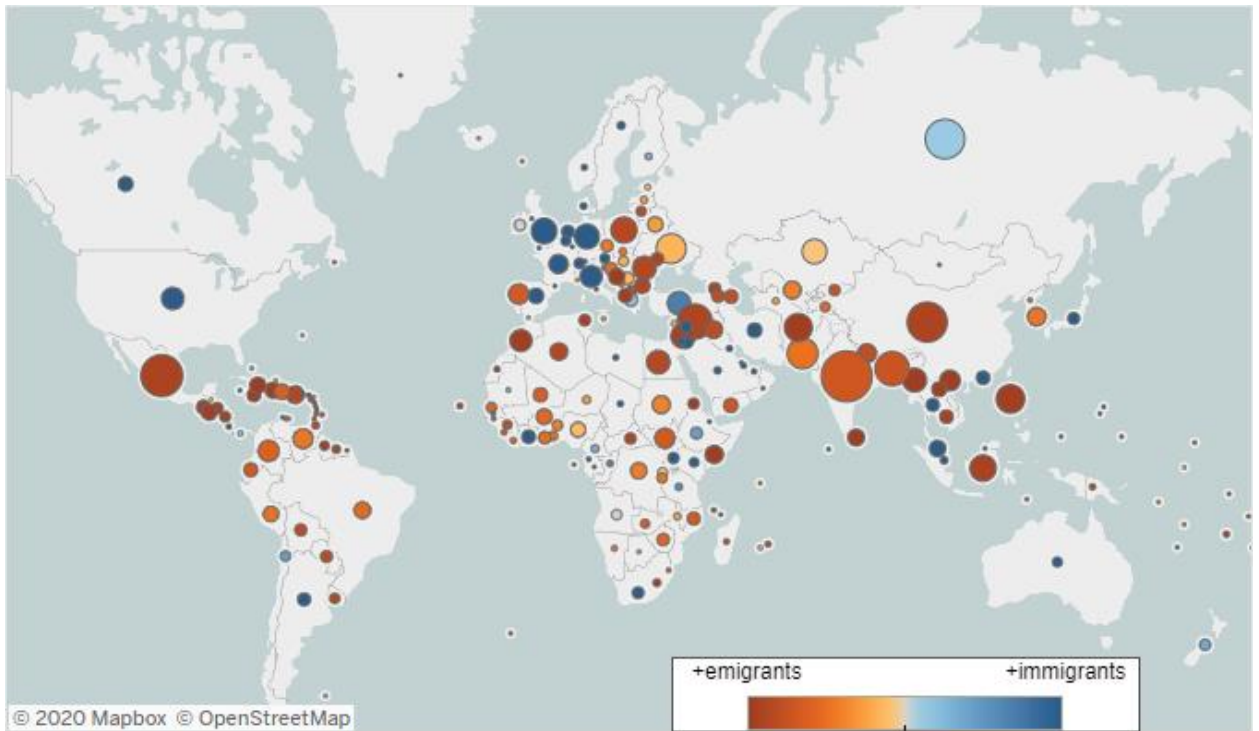

зеленіше тим краще і чим червоніше тим гірше:

Рис 2.2 Світова мапа розоділу коефіцієнту інтелекту.

Джерело: Складено автором на основі [1].

Світова мапа усіх міграційних потоків які наявні на сьогоднішній момент за останньою зібраною статистикою, і проаналізуємо як буде змінюватися якість людського капіталу у світі у найближчій перспективі,

представлена на рис. 2.3.

Рис 2.3 Світова мапа розоділу мігрантів.

Джерело: Складено автором на основі [44].

Проаналізувавши обидві статистичні мапи, ми можемо побачити що більшість мігрантів (за легендою мапи це країни які позначені кольорами ближчими до коричнево-помаранчевого спектру) походить з країн які мають невисоку якість людського капіталу. Загалом, з нашого аналізу виходить що, на жаль, глобальна якість людського капіталу буде тільки погіршуватись, а це в свою чергу призведе до збільшення негативних соціально-економічних факторів з якими корелює низька якість людського капіталу.

Отже, нами було проведено дослідження впливу міжнародної міграції на стан людського капіталу. Надалі, для нас одним з головних питань аналізу

вдосконалення міграційної політики України щодо міграції людського капіталу буде саме використання фактору якості людського капіталу у питаннях покращення міграційної політики.

2.3 Аналіз впливу державної міграційної політики на стан людського капіталу

Державна міграційна політика у сучасному світі є важливим явищем для формування національної економіки країн світу. Загалом, аналізуючи практики та підходи міграційної політики на формування людського капіталу у країнах, їх можна розділити на два чинники впливу. Першим фактором буде вплив міграційних процесів на погіршення рівня соціальної довіри між людьми через істотне та негативне зростання етнічного різноманіття у країнах які вже є достатньо привабливими для мігрантів.

У мета-аналізі «Ethnic Diversity and Social Trust: A Narrative and Meta-Analytical Review» [13] обговорюються два погляди на це питання. Визначаємо що, взаємовідношення між етнічним різноманіттям та довірою – це є питанням, в першу чергу про те, чи можуть існувати збережені позитивні міжособистісні зв'язки, що певним чином створюються для соціально згуртованих суспільств, коли мешканці суспільств у меншій мірі мають спільне етнічне походження. Відповідь на це питання має вирішальне значення для розуміння потенційних викликів, з якими стикаються більшість розвинених суспільств через збільшення етнічного різноманіття, що виникає внаслідок імміграції та врегулювання біженців. Він також надає потенційне пояснення викликам перед управлінням у країнах, які історично були етнічно неоднорідними.

Крім того, оскільки соціальна довіра стимулює співпрацю між людьми, зв'язок між етнічною різноманітністю та довірою дає правдоподібну відповідь на те, чому етнічне різноманіття гальмує введення в дію перерозподільної політики добробуту. Зв'язок між етнічною різноманітністю та соціальною довірою широко вивчався протягом останніх

майже 25 років, породжуючи безліч різних результатів. Як було підкреслено в останніх оглядах споріднених результатів, дані про взаємозв'язок між етнічною різноманітністю та довірою є далеко не переконливими. Тому, щоб оцінити основні уявлення про цю лінію праці, ми систематизуємо літературу в оглядовій огляді, поєднаній з кількісною оцінкою основних загальних зразків літератури за допомогою метааналізу. Передумова апокаліптичного твердження щодо негативного впливу етнічного різноманіття на соціальну довіру полягає в тому, що це призводить до стирання соціальної довіри з часом, оскільки країни диверсифікуються. Відштовхуючись від міцного негативного зв'язку між контекстною етнічною різноманітністю та соціальною довірою, виявленими в цьому метааналізі, ми можемо сказати що є можливим очікування обмеженого зниження довіри з часом, оскільки країни стають все більш етнічно різноманітними через імміграцію. Існують певні докази цього твердження щодо узагальненої соціальної довіри у вибірці європейських країн з 2002 по 2012 роки [51].

Однак, протягом більш тривалого періоду та в більш широкому наборі країн, зв'язок між етнічним розмаїттям та узагальненою соціальною довірою виявляється дуже неоднорідним, не маючи очевидних тенденцій [52]. Звичайно, відомий спад соціальної довіри до США з 60-х років і далі – період все більшого етнічного різноманіття – відповідає цій схемі, але також піддається ряду інших пояснень. Проте в інших країнах спостерігається помітний приріст довіри за останні десятиліття. Мабуть, найяскравіше, що в Данії, країні, яка значно розширилася з 1980 року, спостерігається різке зростання загальної соціальної довіри – з 47%, яким довіряли інші у 1979 році, до 79% у 2009 році – у цей період.

Крім того, етнічне розмаїття у мікрорайонах, муніципалітетах та на робочих місцях (але не в школах) за цей період негативно пов'язане із узагальненою соціальною довірою в Данії [53-55] підкреслюючи таким чином іноді різко розходяться взаємозв'язки на мікрорівні та за часом, що

відбуваються на макрорівні. Одне пряме пояснення відсутності матеріалізації негативних взаємовідносин на рівні особистості між контекстуальною етнічною різноманітністю та соціальною довірою на сукупному рівні полягає в тому, що ефект негативного різноманіття перекривається іншими чинниками, більш наслідковими для довіри, наприклад, добре функціонуючі державні установи [56-57]. Більш тонка можливість полягає в тому, що це спричинено посиленням етнічної сегрегації на місцевому рівні, що, в свою чергу, передбачає меншу експозицію етнічних груп та пов'язані з цим негативні наслідки для соціальної довіри, які ми продемонстрували.

Однак це також може посилити негативні наслідки, як зазначено вище. Розглянувши аргументи обох сторін автори приходять до висновку що етнічне різноманіття завдане неякісною міграційною політикою несе великі збитку у сторону соціальної довіри між людьми які задіяні у міграційних процесах та корінним населенням певної держави. А оскільки ми знаємо що рівень довіри є дуже важливим для налагодження економічних процесів, покращення стану бізнесу та зменшення корупції, ми можемо стверджувати що збільшення етнічного різноманіття веде до погіршення стану людського капіталу та економіки в цілому.

Другим фактором буде дослідження впливу державної політики вимушеної міграції у праці «Forced Migration and Human Capital: Evidence from Post-WWII Population Transfers» [45]. Де автори вивчають покращення рівня людського капіталу у тих саме сімей котрі мали історію вимушеної міграції. Вивчаються довгострокові наслідки вимушеної міграції на інвестиції в освіту. По закінченню Другої світової війни мільйони поляків були насильно виселені з територій Кресів східної Польщі та переселені (насамперед) у нещодавно придбані Західні Території, з яких були вислані німці.

Поєднуємо історичні переписи з нещодавно зібраними даними опитувань, щоб показати, що, хоча не було відмінностей в освіті до подій

Другої світової війни, поляки з сімейною історією примусової міграції сьогодні значно освіченіші, ніж інші поляки. Ці результати зумовлені зміщенням уподобань від матеріальних надбань до інвестицій у людський капітал. Переїзд людей цілими громадами та інші рухи населення. Іншим доволі цікавим фактором є те, що мігранти-креси, швидше за все, переїжджали великими монолітними групами з одного і того ж самого місця походження. Якщо пересування групами було корисним для освіти їхніх нащадків, це, можливо, посилило ефект освіти. Виявлено, що діти, онуки та правнуки вимушених мігрантів-кресів мають значно вищий середній рівень освіти, ніж усі інші поляки. Цей результат міститься у прикордонних зразках навколо кордону Креси і надійний для безлічі контролів. Нащадки вимушених мігрантів більше цінують освіту своїх дітей і приділяють матеріальне надбання меншу важливість, ніж інші поляки. Вивчаючи декілька можливих інтерпретацій цих результатів, ми дійшли висновку, що найбільш імовірним є те, що викорчування (вимушене переселення сформоване політикою держави) перевело переваги вимушених мігрантів з інвестицій у фізичні активи та на інвестиції у переносний людський капітал.

Вимушені мігранти справді більш охоче інвестують у свій людський капітал та людський капітал своїх дітей, ніж інші люди в середньому по популяції, і що у цьому їм також допомагали міцні внутрішньо-громадські взаємозв'язки оскільки вони переїздили цілими монолітними громадами одного місця, що говорить про те що у них було досить низьке етнічне різноманіття, а як ми вже визначили з попереднього дослідження це досить вагомо дає позитивний ефект у соціальній довірі між людьми .

Підводячи підсумки, можна зазначити що нами було зроблено дослідження основних чинників впливу міграційної політики на формування людського капіталу населення. Першим з цих основних факторів було дослідження впливу етнічного різноманіття на стан рівня соціальної довіри між людьми, було виявлено що вплив є негативним. Другим чинником

дослідження було вивчення впливу державної політики вимушеної міграції великих груп населення, було виявлено що вимушені мігранти мають вищий людський капітал ніж середній результат по країні, тому що більше інвестують у освіту, в той час як люди в середньому більше інвестують у фізичні цінності такі як нерухомість.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ СТАН МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1 Міграційна політика України та її вплив на людський капітал

Генезис міграційної політики України почався у досить важких умовах періоду відновлення незалежності. Основними його провідниками були відсутність ресурсів та досвіду у формуванні якісної міграційної політики, що звісно негативно позначилось на якості підсумкового продукту економічної діяльності.

Нинішню нормативно-правову базу законодавства слід вважати сформованою. «Провідне місце у регулюванні міграційного руху населення в Україні посідає Конституція України та певні закони щодо міграції, серед яких є значними Закони України Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні, Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні, Про громадянство та Про імміграцію» [50].

Вирішальні домінанти української міграційної державної політики були сформовані на протязі першого періоду дев'яностих років минулого століття. «Зокрема в Указі Президента України від №1166/97 було визначено три основні аспекти міграційної політики: вільний виїзд та в'їзд громадян України; забезпечення рівності громадян та іноземців України перед законом; диверсифікований підхід до різних категорій іммігрантів залежно від національних інтересів країни» [9]. Дуже правильною думкою було положення про диференційований підхід, але не було розроблено системи

заходів для відповідного регулювання міграції з кореляції по людському капіталу на трудові ресурси.

На початку відновлення незалежності української держави, наша політика щодо міграції народжувалася на досить демократичних засадах, як і все у той час, перед нею ставилися цілком визначені задачі. У час стику віків вони були в цілому сформовані, наступною дією було вже розглянути якою буде роль нашої держави у стратегічному плануванні міграційних питань. Щоб визначити генеральні положення міграційної політики, часто протягом наступних років пропонувалися різні варіанти законопроектів на обговорення Верховної Ради України. Нажаль, якогось чіткого розуміння та консенсусу у сфері міграційної політики в той час не було ні в кого, тому і всі ці проекти зазнавали невдачі і не приймалися. «Цей невтішний висновок підтвердила Рада національної безпеки і оборони України, яка двічі, в 2007 і в 2008 рр., розглядала питання міграційної політики та її удосконалення. Як зазначалося у рішенні РНБО, міграційна політика держави залишалася концептуально невизначеною; її принципи, стратегічні завдання, поточні цілі, стандарти захисту прав людини відсутні» [4]. Через те що, і президент і парламент працювали вкрай невтішно, поступ вирішення таких важливих питань, як планування загального консенсусу щодо міграційної політики так і гальмувався усіма гілками влади нашої країни.

Кращі умови для прийому рішень створив наступний виборчий цикл, а точніше відновилися певні повноваження президента нашої країни, що раніше були обмежені змінами в конституції першої декади нульових років. Державна міграційна служба (ДМС) була створена у грудні 2010 р., завдяки вагомій адміністративній реформі [11]. Тепер реалізація консенсусу щодо міграційної політики нашої країни була неминуча, адже ми вже мали орган виконавчої влади для цього. «У травні 2011 р. Указом Президента країни затверджено Концепцію державної міграційної політики України» [10], а згодом і План заходів з її реалізації та ще цілу низку законів. «А в серпні

2012 р. Уряд схвалив План заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року» [14], це був перший раз коли наша законодавча база поповнилася документами, щодо асиміляції мігрантів. І вже 12 липня 2017 року було декларовано Проект Стратегії міграційної політики України на період до 2025 року. Звісно що, це були дуже позитивні законотворчі зміни для майбутнього України. Однак, щоб повністю проаналізувати стан цієї законотворчості, нам необхідно взяти до уваги її якісну складову, бо саме важливі практичні рішення були узаконені. Законодавча база отримала необхідні базові норми, важливість яких мала обговорення великий проміжок часу. Але створення більш широкої нормативної бази не призвело до поліпшення стану міграційних процесів в Україні. До невирішених питань варто зарахувати неоднозначність певних норм законодавства у галузі регуляції міграційних проблем. Ця невдала ситуація — значний фактор зростання напруженості в суспільстві. Вона впливає досить негативно на стан нашого ринку праці, міжнародні відносини, збільшує ступінь криміналізації суспільства, та постає великою загрозою для національної безпеки нашої держави.

Ототожнюючи формування української міграційної політики, ми запевнюємось у тому наскільки вона була провальною і призвела до непомірно великих втрат людського капіталу рис. 3.1.

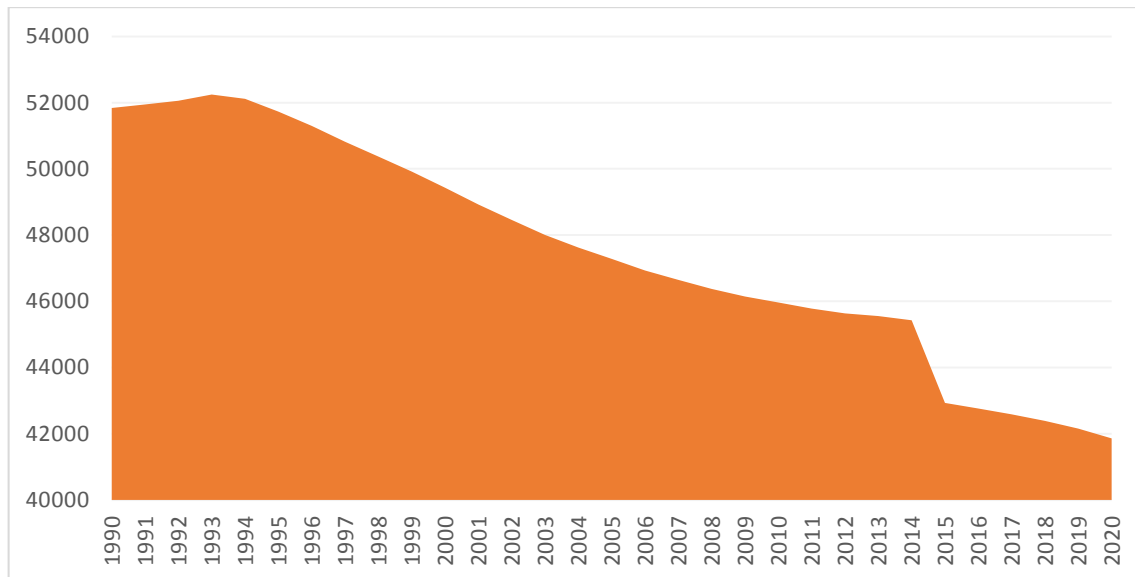

Рис 3.1 Динаміка населення України

Джерело: Складено автором на основі [20].

Проаналізувавши графік ми можемо ототожнити що єдиний позитивний етап для нашої демографії був на самому початку відновлення незалежності, а 1994 року нічого хорошого не сталося. Це, звісно, також пов'язано з економічною та політичною ситуацією в країні, але більш цілеспрямована міграційна політика держави могла б призвести до менших демографічних втрат населення.

В останній час мали збільшення ті загрози, які пов'язані з дегенеративними тенденціями інтелектуального занепаду нашої держави, через акселеруючу активізацію відтоку мізків. «Окремі дослідники та службовці вважають, що в сучасних умовах базис інтелектуальної безпеки держави слід розглядати ширше, ніж лише науковий і освітній потенціал суспільства, господарюючого суб'єкта, індивідуума», оскільки треба відокремити вроджену і набуту компоненти інтелекту» [15]. «В опублікованому в січні 2018 року рейтингу «Global Competitiveness Index 2017–2018 Rankings» Україна зайняла 81-е місце за Таджикистаном та Бразилією, перед Бутаном та Тринідадом і Тобаго» [18]. Що є досить низьким показником порівняно з тим інтелектуальним потенціалом який в нас наявний.

Слід зазначити, що для працівника з високим рівнем розвитку людського капіталу мотивацією еміграції є не лише вищий рівень зарплат та соціальних стандартів. Вагомим чинником еміграції для української талановитої молоді є обмеженість можливостей, або неможливість реалізувати свої здібності у своїй рідній державі. Стабільна еміграція творчої молоді на рівні вищих навчальних закладів і навіть середніх шкіл сьогодні зумовлює системні загрози щодо можливості забезпечення соціально-економічного розвитку вже на сучасному етапі, і, особливо, у найближчому майбутньому.

Від самого початку відновлення незалежності й понині стан міграційних процесів не тільки зменшує пропозицію людського капіталу на вітчизняному ринку праці, а й знижує її якість, оскільки наші найкраще мотивовані та креативні працівники виїжджають з нашої країни. Така ганебна ситуація потребує негайних та невідкладних нормативно-правових заходів щодо гарантування збереження інтелектуального потенціалу економічної безпеки України. Більш детальні показники міграції ми можемо побачити у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Кількісні показники міграції в Україні станом на 2020 рік

Число прибуття	576032
Число вибуття	554520
Міграційний приріст	21512
Коефіцієнт прибуття	13,67
Коефіцієнт вибуття	13,15
Коефіцієнт інтенсивності міграційного обороту	26,82
Коефіцієнт міграційного приросту	0,51
Коефіцієнт ефективності міграції	1,9

Джерело: Складено автором на основі [20].

Проблема даних таблиці у тому що насправді ми не маємо якісного уявлення про справжні міграційні показники нашої держави. Основною проблемою є відсутність перепису населення. Попередній перепис був аж у 2001 році, з того часу пройшло вже багато років, дані вже застарілі. Держстат повідомляє лише оціночні дані про кількість населення, які розраховуються на основі даних смертності, народжуваності та (офіційний) міграційного приросту, звісно що це не відповідає дійсності. Ця ситуація впливає на якість не лише демографічних даних, а й на такі показники як, наприклад, ВВП на душу населення, виставляючи нашу країну вкрай неуспішною, тому звісно що наявність справжніх даних вкрай необхідна для розвитку нашої економіки.

Підводячи підсумки, варто зазначити що українська міграційна політика не є ефективною та погано впливає на економічний стан нашої країни. Всі аспекти міграційної політики вимагають покращення. Надалі необхідно її ефективно реформувати, щоб не тільки відшкодувати збитки людського капіталу завдані невдалою міграційною політикою, а й стабільно підвищувати його кількість та якість на довгі роки уперед.

3.2 Напрями покращення міграційної політики в Україні в сфері поліпшення розвитку людського капіталу

Оцінюючи вкрай важке становище міграційної політики нашої країни, нами були сформовані чіткі та необхідні реформи для покращення економічних показників та стану людського капіталу у п'ять простих кроків:

1. Остаточне відновлення територіальної цілісності нашої держави та повернення втраченого людського капіталу.

Першим кроком перед початком усіх реформ було б дуже добре повернути усі наші ресурси, як людські так і економічні, які ми втратили через агресію Росії у 2014 році. Повернення територій Криму та Донбасу зробить наші наступні кроки легшими, адже відбудеться відновлення економіки даних територій та ми повернемо якусь кількість людського

капіталу що ми втратили раніше. Взагалі, доки й надалі триватиме війна на сході нашої держави, нам буде досить важко зробити нашу країну привабливою для міграції в очах світового співтовариства. Надивлячись на те що власне бойові дії йдуть на дуже обмеженій території, це створює певний страх у потенціального мігранта і залучати людський капітал стає набагато складніше.

Простим фактом є те, що коли наша країна успішно завершить війну на сході, поверне собі усі анексовані Росією території та буде знаходитись у мирі та спокої, то проблем щодо покращення міграційної політики буде набагато менше, та їх буде легше вирішувати. Після успішного вирішення цієї проблеми конфлікту, коли наша держава поверне собі усі втрачені території та людський капітал, зробити нашу державу привабливою для міграції через покращення якості міграційної політики буде набагато легше. Таким чином остаточне відновлення територіальної цілісності нашої держави та повернення втраченого людського капіталу буде першим вагомим кроком до покращення імміграційного іміджу та подальшого підвищення якості міграційної політики у наступних реформах.

2. Реформування нормативно-правової бази міграційної політики у руслі орієнтації на покращення показників кількості та якості людського капіталу.

Наступним важливим кроком для покращення міграційної політики в Україні заради поліпшення кількості та якості людського капіталу, будуть дії спрямовані на реформування законодавства у цій сфері.

По-перше, треба привести наше міграційне законодавство в прозорий та зрозумілий стан, тобто нам необхідно знайти, чітко визначити та усунути внутрішньо-законодавчі суперечливості та протиріччя, прогалини та колізії у міграційному законодавстві, розрізненості нормативного регулювання, через приведення у відповідність усі закони України що регулюють міграцію, та встановлюють правовий статус різних категорій мігрантів, та провести

кодифікацію типу міграцій по різних рівнях як це зроблено у провідних країнах світу у новому міграційному законодавстві.

По-друге створити кращі правові умови для залучення людського капіталу високої якості тобто талановитих та висококваліфікованих мігрантів, які є визнаними фахівцями за міжнародними стандартами і в праці яких зацікавлені наші працедавці, також сюди можна віднести іноземних громадян які успішно закінчили українські вище навчальні заклади, для такого типу мігрантів має бути спрощене та зрозуміле міграційне законодавства їх власної категорії, яке б давало їм певні правові переваги у нашій країні порівняно з іншими категоріями мігрантів які не так сильно впливають на загальну якість людського капіталу України.

По-третє, необхідно законодавчо створити програму репатріації для етнічних українців та інших категорій історичного українського населення, які мешкають за кордоном нашої держави, для цього можливо залучити досвід нашого західного сусіда Польщі, в яких така програма вже давно так активно діє через так звані «картки поляка». Зважаючи на той факт що масштаби еміграції з території України були довгий час високими, в одній тільки Канаді проживає більше мільйона етнічних українців, потенціал такої політики є вкрай великим.

3. Підвищення якості міграційної статистики через реформування Держстату та регулярного проведення всеосяжного перенесу населення.

Якість тієї української міграційної статистики що ми на разі маємо є вкрай низькою, через велику кількість проблем пов'язаних з роботою нашої державної служби статистики. Реформування державної служби статистики необхідно проводити для підвищення якості даних про міграцію українського населення, для цього мають бути прийняті нижче перелічені кроки.

По-перше, ми навіть не знаємо скільки в Україні живе людей на сьогоднішній момент через те що останній перепис населення відбувався у 2001 році, його інформація станом на 2020 рік вже давно застаріла, а показувати кожен рік оціночні дані забиті з формули це не вихід. Звісно що

дані про кількість населення України є важливою інформацією для корегування міграційної політики, якої ми на разі не маємо. Перепис населення необхідно проводити регулярно щоб давати тверезу реакцію у тому числі в міграційному руслі.

По-друге, необхідне залучати до державної служби статистики використання так званої дзеркальної статистики, тобто не тільки української, а й статистики тих країн куди українці активно мігрують та становлять значний процент від населення.

По-третє, передовим кроком реформування державної служби статистики буде модернізація через залучення даних big data, тобто так званих «великих даних» соціальних мереж, мобільних операторів, тощо, для більш якісної оцінки міграційної статистики, звісно що необхідна розробка відповідного програмного забезпечення та залучення певної кількості data scientist'ів, тобто спеціалістів по великим даним до державної служби статистики.

Вище перелічені реформи дадуть змогу отримувати більш якісні міграційні дані, і точно вже не буде такої ситуації коли державна служба статистики показує міграційний приріст, хоча всім зрозуміло що це не так.

4. Розробка чіткого плану міграційної політики направлену на відбір якісного людського капіталу.

Після того як ми реформуємо міграційне законодавство та державну службу статистики, наступним важливим кроком буде розробити план якісного відбору людського капіталу, аби наші ново залучені мігранти та репатріанти не тільки не наносили шкоду сьгоднішньому стану якості людського капіталу, ай підвищували цей стан досить суттєво. Для цього також треба прийняти кілька простих кроків.

По-перше, необхідно створити державну службу якості людського капіталу, яка буде займатися розробками у цій сфері. До її повноважень будуть входити оцінка якості людського капіталу находжених іммігрантів,

для чого необхідне тісне співробітництво з усіма інстанціями які опікуються питаннями міграційної політики.

По-друге, новостворена служба має розробити великий план превентивного сортування залучення мігрантів опираючись на останні дані таких показників якості людського капіталу як IQ тестування та g factor, як на рівні окремої людини так і на рівні популяцій. Також було би непогано мати щось подібне і для внутрішньої міграційної статистики, бо в нас навіть не існує IQ мапи України, для оцінки якості внутрішньої міграції.

Необхідно також враховувати фактор впливу етнічного різноманіття на соціальну довіру між людьми та тримати його на безпечному для цього показника рівні, адже більш однорідна міграція покращить стан асиміляції мігрантів та буде мати високий рівень довіри між мігрантами та сталим населенням нашої держави. Останнім важливим завданням для цієї служби буде покращення вимушених умов переселення великої кількості людей через російську агресію, дивлячись на останні наукові дослідження по цій темі, як наприклад ті що представлені у цій дипломній роботі. Якщо все зробити правильно, то сім'ї з історією вимушеної міграції будуть мати якість людського капіталу навіть більше ніж стале населення.

5. Покращення загального стану економіки нашої держави для подолання зменшення кількості та якості людського капіталу.

Оглянувши усі кроки для залучення якісного людського капіталу до України, варто відмітити що запобігання втрачання власного високого людського капіталу є також надзвичайно важливим кроком на шляху покращення якості міграційної політики. Адже, всім зрозуміло, що з більш економічно-успішних країн люди емігрують не так охоче як з держав з неуспішною економікою. Генеральною метою покращення загального стану економіки нашої держави є зробити Україну привабливою першопочатково для власних громадян, щоб ми перестали втрачати кількість та якість людського капіталу. В нашому стані неефективних економічних інститутів

буде досить важким створення високоефективної та якісної міграційної політики.

Для того щоб покращити загальний стан економіки України, необхідно провести низку суто економічних реформ. Серед яких: покращення умов ведення бізнесу, у тому числі спрощення підприємницького законодавства як для громадян України так і для мігрантів; створення привабливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій та розвитку фінансового сектора нашої держави; зменшення податків для малого та середнього бізнесу, та введення більших податкових канікул на кращих умовах; приватизація неефективних державних підприємств для зменшення загального рівня корупції; викорінення олігархату який заважає розвитку нашої економіки.

В такий спосіб через виконання п'яти простих кроків впровадження необхідних економічних та законодавчих реформ рівень якості міграційної політики України досягне небувалих величин, що призведе до значного поліпшення стану розвитку людського капіталу як у кількісних так і у якісних показниках, що вже в свою чергу призведе до надзвичайного зростання економіки нашої держави до українського економічного дива, якого нам всім так не вистачає.

3.3 Удосконалення методичних підходів до оцінки людського капіталу мігрантів

Визначивши загальні положення для покращення міграційної політики України у другому підрозділі третього розділу, які направлені першочергово на захист та залучення якісного людського капіталу через покращення економічної ситуації, нам необхідно конкретизувати наші дії та запропонувати удосконалення міграційної програми України для підвищення рівня людського капіталу населення через якісне оцінювання міграційних претендентів.

Нова міграційна програма України має базуватися на чіткому визначенні людського капіталу та інших якісних показників претендентів до міграції в нашу державу. Для цього необхідно чітко визначити такі критерії за якими буде відбуватися відбір, формалізувати їх, тобто виразити у мові математичних формул у вигляді статистичних індексів і коефіцієнтів та звести до єдиного параметру який буде максимально демонструвати ті необхідні високі інтелектуальні якості претендентів, які затребувані для розвитку економіки та підвищення рівня людського капіталу населення.

Ми пропонуємо дати назву цьому зведеному коефіцієнтові — Єдиний Претендентський Індекс, з аббревіатурою ЄПІ. Щоб вивести формулу ЄПІ нам для початку знадобиться означити усі необхідні для його побудови коефіцієнти з економічної статистики щодо якісних показників міграції та людського капіталу.

Перша група показників, що нам знадобиться — це вроджені характеристики людського капіталу такі як загальний інтелект. Найкраще їх вимірюванням займаються такі коефіцієнти як IQ та g фактор. Більшість IQ тестування вже і так зведено до g фактору, тому для спрощення ми будемо використовувати саме його. Збір даних про інтелектуальний показник претендента можливо розділити на три фази: у першій ми беремо за основу інтелектуального коефіцієнту середній IQ по країні претендента, формалізуємо його як IQ_a , потім беремо середній IQ по Україні, формалізуємо його як IQ_u . У другій фазі ми беремо безпосередні ліцензовані тестування самого претендента, формалізуємо його як IQ_t . У третій фазі ми порівнюємо результати претендента з середніми українськими результатами, якщо наявні результати тестування то використовуємо їх, за відсутності результатів тестування використовуємо середній показник по країні претендента. У випадку якщо результати претендента кращі за загальноукраїнські, то цей претендент отримує свою першу частину ЄПІ, тобто EPI_{iq} формалізуючи. У випадку якщо результати претендента гірші за загальноукраїнські, то EPI_{iq} буде дорівнювати 0, тобто цей претендент

фактично відсторонюється від розгляду у якості іммігранта в Україну, адже вже на початкову рівні вроджених характеристик інтелекту буде погіршувати якість людського капіталу. В іншому випадку ми будемо мати розподіл значень у межах одиниці. Отже, давайте виведемо формулу EPI_{iq} :

$$EPI_{iq} = (IQ_t \text{ div } IQ_u) \times \frac{2\arctan(IQ_t - IQ_u)}{\pi} \quad (3.1)$$

де IQ_t – безпосередні ліцензовані тестування самого претендента;

IQ_u – середній IQ по Україні.

Друга група показників, що нам знадобиться — це набуті характеристики людського капіталу такі як рівень освіти та професійні навички. Вони усі будуть зведені до другої частини ЄПІ, яка буде мати змінну EPI_{acq} . Усі характеристики будуть мати значення в 0.2 або 0 в залежності від прямої наявності їх у претендента на імміграцію в Україну, відповідно 0.2 якщо показник наявний, 0 якщо ні. До таких характеристик належать: E_p — початкова освіта, E_s — середня освіта, E_h — професійна освіта або вища освіта, E_{we} — досвід роботи, E_u — знання української мови, культури та історії України. Усі ці показники у сумі дають 1, тобто ми будемо мати розподіл значень від 0 до 1. Отже, давайте виведемо формулу EPI_{acq} :

$$EPI_{acq} = E_p + E_s + E_h + E_{we} + E_u \quad (3.2)$$

де E_p – наявність початкової освіти у претендента;

E_s – наявність середньої освіти у претендента;

E_h – наявність професійної або вищої освіти у претендента;

E_{we} – наявність досвіду роботи у претендента;

E_u – наявність знання української мови, культури та історії у претендента.

Третя та остання група показників, що нам знадобиться — це показники здоров'я. Нам необхідно мати базові уявлення про рівень здоров'я претендента на імміграцію в Україну, тому що це один з складових людського капіталу. До них належатимуть наступні показники: Z_{kz} — кількість захворювань які мав претендент на протязі життя, Z_h — кількість хронічних хвороб претендента, Z_l — кількість лікарняних які брав претендент, Z_o — кількість операцій що переніс претендент, Z_v — вік претендента. Визначивши необхідні для нас показники ми можемо дати позначенню для загального показника здоров'я — EPI_z . Його формулу також варто будувати в умовах розподілу значень біля одиниці та зробити його від'ємним, адже показники в цілому брались небажані. Отже, давайте виведемо формулу EPI_z :

$$EPI_z = - \frac{\arctan \left(\frac{Z_{kz} \times (Z_h + 1) \times Z_l \times Z_o}{Z_v} \right)}{\pi} \quad (3.3)$$

де Z_{kz} — кількість захворювань які мав претендент на протязі життя;

Z_h — кількість хронічних хвороб претендента;

Z_l — кількість лікарняних які брав претендент;

Z_o — кількість операцій що переніс претендент;

Z_v — вік претендента.

Нарешті, у заключному етапі ми можемо звести усі показники ЄПІ які ми знаходили для того щоб вивести єдину формулу для нашого зведеного коефіцієнту Єдиного Претендетського Індексу. Усього ми маємо три частини ЄПІ які ми спеціально розробляли з метою розподілу значень ЄПІ від 0 до 1, тому для того аби звести ці показники нам буде достатньо лише знайти їх середнє арифметичне. Отож, давайте виведемо загальну формулу EPI_z :

$$EPI = \frac{EPI_{iq} + EPI_{acq} + EPI_z}{3} \quad (3.4)$$

де EPI_{iq} – коефіцієнт вроджених інтелектуальних характеристик людського капіталу претендента;

EPI_{acq} – коефіцієнт набутих характеристик людського капіталу претендента;

EPI_z – коефіцієнт характеристик здоров'я людського капіталу претендента.

Підсумовуючи останній підрозділ останнього розділу, ми можемо сказати що нами було розроблено новий методичний підхід для підвищення рівня людського капіталу через створення Єдиного Претендентського Індексу для іммігрантів в нашу державу, який допоможе створити якісний відбір на імміграційних претендентів, озираючись на усі необхідні для цього фактори. Тому що, питання якості людського капіталу це найважливіше економічне питання, адже якість економіки це в першу чергу якість економічних суб'єктів які її власне і створюють.

ВИСНОВКИ

Пройшовши цей нелегкий шлях написання дипломної роботи ми можемо вас на сто відсотків запевнити що усі до одного завдання нашого дослідження було виконано, і ми даємо для них наступні висновки:

Першим завданням нашого дослідження було визначити поняття та суть міграції людського капіталу. У цьому завданні ми можемо сказати міграція є досить складним та змістовним поняттям. Застосовуються досить різні підходи вивчення та систематизації цього явища, головною метою цього процесу є створення компетентної державної політики у сфері питань міграційних регуляцій задля покращення економічного стану певної країни. У боротьбі за людський капітал та трудові ресурси виграють країни з кращими умовами для життя та розвитку людей. Сподіваємось, що наша держава більше не буде відставати у цій нелегкій боротьбі.

Другим завданням було оглянути показники оцінки міграції та людського капіталу. Підсумовуючи, можна сказати що у цьому підрозділі було всеосяжно оглянуто певні якісно-кількісні показники оцінки міграції та людського капіталу як одну з складових частин статистичної економетрики міжнародної міграції, яку будуть використані вже при аналізі міжнародної міграції людського капіталу у аналітичному розділі цієї дипломної роботи.

Третім завданням було визначити поняття та суть міграційної політики. Підводячи підсумки, ми можемо сказати що міграційні процеси це складне та багато містке поняття, до якого можна застосовувати різні підходи вивчення, які об'єднує факт тієї ринкової боротьби за трудові ресурси в якій беруть участь усі макроекономічні суб'єкти зі своїми власними інтересами включно національно-етнічного складу населення чи бажання мати хороший рівень людського капіталу. Для того щоб досягти у цьому успіху, необхідно мати добре налагоджену міграційну державну політику.

Четвертим завданням було означити масштаби міграції людського капіталу та вплив COVID-19. Підсумовуючи цей підрозділ, ми визначили та проаналізували масштаби міграції людського капіталу та трудових ресурсів у сучасному світі за останніми на даний момент наявними даними. Також у цьому підрозділі було доволі змістовно проаналізували вплив глобальної пандемії вірусу COVID-19 на міжнародне міграційне становище сучасного світу.

П'ятим завданням було дослідити вплив якості та кількості міграції формування людського капіталу. В такий спосіб, нами було проведено дослідження впливу міжнародної міграції на стан людського капіталу. У наступному розділі для нас одним з головних питань аналізу вдосконалення міграційної політики України щодо міграції людського капіталу буде саме використання фактору якості людського капіталу у питаннях покращення міграційної політики. Це було досить важливим питанням для опрацювання та вивчення людського капіталу.

Шостим завданням було проаналізувати вплив державної міграційної політики на стан людського капіталу. У цьому завданні нами було зроблено дослідження впливу етнічного різноманіття на стан рівня соціальної довіри між людьми, другим дослідження було вивчення впливу державної політики вимушеної міграції великих груп населення, як одні з важливих факторів застосування міграційної політики задля людського капіталу. Загалом, останній досвід аналізу цієї теми говорить, що більшість видів державної міграційної політики відходить для підвищення людського капіталу, навіть такі, на перший погляд негативні, як вимушена міграція.

Сьомим завданням було розглянути сучасні проблеми міграційної політики на формування людського капіталу в Україні. Підводячи підсумки, варто зазначити що українська міграційна політика є максимально невдалим експериментом, який занадто дорого нам обійшовся, тому рішення реформ мають бути максимально ефективними щоб не тільки відшкодувати збитки людського капіталу завдані невдалою міграційною політикою, а й стабільно підвищувати його кількість та якість на довгі роки уперед. Так, наша держава дійсно пройшла через досить важку фазу міграційних процесів, але останні тенденції показують що все йде на краще.

Восьмим завданням було запропонувати напрями покращення міграційної політики в Україні заради поліпшення розвитку людського капіталу. У цьому завданні, через виконання п'яти простих кроків впровадження необхідних економічних та законодавчих реформ рівень якості міграційної політики України досягне небувалих величин, що призведе до значного поліпшення стану розвитку людського капіталу як у кількісних так і у якісних показниках, що вже в свою чергу призведе до надзвичайного зростання економіки нашої держави до українського економічного дива, якого нам всім так не вистачає. Сподіваємось, що наша економіка налагодиться саме по нашим лекалам та буде радувати український люд своїм багатством.

Останнім завданням було розробити удосконалення методичних підходів для оцінки рівня людського капіталу мігрантів. Підсумовуючи останній підрозділ останнього розділу, ми можемо сказати що нами було розроблено удосконалення методичних підходів для підвищення рівня людського капіталу через створення Єдиного Претендентського Індексу для іммігрантів в нашу державу, який допоможе створити якісний відбір на імміграційних претендентів, озираючись на усі необхідні для цього фактори. Тому що питання якості людського капіталу це найважливіше економічне питання, адже якість економіки це в першу чергу якість економічних суб'єктів які її власне і створюють.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. World Migration Report 2020 URL: <https://www.iom.int/wmr/> (дата звернення 30.03.2020)
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року «Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності». Указ Президента України № 657 від 20 липня 2007 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/657/2007> (дата звернення 30.03.2020)
3. Бараник З. П., Романенко І. О. Інтелектуальна міграція як об'єкт статистичного дослідження : Ефективна економіка. Дніпро: Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3096> (дата звернення 30.03.2020)
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 червня 2007 року «Про напрями державної міграційної політики України та невідкладні заходи щодо підвищення її ефективності». Указ Президента України № 657 від 20 липня 2007 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/657/2007> (дата звернення 30.03.2020)
5. Claudia Goldin, Department of Economics Harvard University and National Bureau of Economic Research URL: http://scholar.harvard.edu/files/goldin/files/human_capital_handbook_of_cliometrics_0.pdf (дата звернення 30.03.2020)
6. Richard J. Herrnstein, Charles Murray The Bell Curve: Intelligence and Class Structure in American Life : ISBN 0-02-914673-9
7. Shultz T. Investment in Human Capital. – N. Y.; L., 1971. – P. 64 – 65

8. Bowen H.R. Investment in Learning. – San Francisco, 1978. –Р.362
9. Thurow L. Investment in Human Capital. Belmon, 1970. – 150 p
10. Міграційна політика України : стан і перспективи розвитку : аналіт. доп. / ред. Малиновська О. А. К. : НІСД, 2010. 32 с.
11. Указ Президента України № 622/2011 «Про Концепцію Державної міграційної політики» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011> (дата звернення 30.03.2020)
12. Указ Президента України № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/12584.html> (дата звернення 30.03.2020)
13. Ethnic Diversity and Social Trust: A Narrative and Meta-Analytical Review URL: <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-polisci-052918-020708> (дата звернення 30.03.2020)
14. Румянцев А. П. Міжнародна економіка. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 456 с.
15. Бортник Н. П. Вплив глобалізації на формування міграційних потоків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*, 2013. Т. 1. № 6–1. С. 142–144.
16. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 605- р URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/605-2012-%D1%80> (дата звернення 30.03.2020)
17. Лапшина І.А. Розвиток людського капіталу України у процесі євроінтеграції : монографія. Львів : Національний інститут стратегічних досліджень, 2008. 330 с
18. Global Competitiveness Index Rankings URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/04Backmatter/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018AppendixB.pdf> (дата звернення 30.03.2020)

19. Державна міграційна служба України URL: <http://dmsu.gov.ua/> (дата звернення 30.03.2020)
20. Державна служба статистики URL: <https://ukrstat.org/> (дата звернення 30.03.2020)
21. World Bank URL: <http://siteresources.worldbank.org/> (дата звернення 30.03.2020)
22. Національний Банк України URL: <http://www.bank.gov.ua/> (дата звернення 30.03.2020)
23. Брич В. Шляхи вдосконалення регулювання зовнішньої трудової міграції. *Україна: аспекти праці*. 2010. № 4. С. 28–30.
24. Проект Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року URL: <http://dmsu.gov.ua/images/files/nakazy/Strategia.pdf> (дата звернення 30.03.2020)
25. Відякіна М. М. Перспективи формування глобальної моделі регулювання міжнародної міграції. *Економічний простір*. 2008. № 15. С. 13-24.
26. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, A Common Immigration Policy for Europe: Principles, actions and tools, COM(2008) 359 final. Brussels : Commission of the European Communities, 2008. 18 p.
27. Бортник Н. П. Філософсько-правове розуміння причин трудової міграції населення. *Митна справа*. 2012. №1(79). Ч.2. Кн.2 С. 329-333
28. Комірна В.В., Чуприна О.О. Концептуальні основи міграційної політики. *Економічний простір*. 2013. № 74. С. 102–111 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2013_74_13 (дата звернення 30.03.2020)
29. Brookings Institution, Investing in the Human Capital of Immigrants, Strengthening Regional Economies
URL:
<https://web.archive.org/web/20140301191252/http://www.brookings.edu/~/>

- [media/research/files/papers/2012/9/20%20immigrants%20human%20capital%20singer/immigrants%20human%20capital%20singer](https://www.researchgate.net/publication/340123456) (дата звернення 30.03.2020)
30. United Nations Population Fund URL: <https://www.unfpa.org/migration> (дата звернення 30.03.2020)
31. Yeoh, Brenda S. A.; Huang, Shirlena; Lam, Theodora. "Transnational family dynamics in Asia". URL: <https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781785363832/9781785363832.00022.xml> (дата звернення 30.03.2020)
32. Jason de Parle, "A Good Provider is One Who Leaves". *New York Times*. April 22, 2007. 15 p.
33. Fanack. "The Key Drivers of North African Illegal Migration to Europe". URL: <https://www.fanack.com/search/article-detail?id=846629> (дата звернення 30.03.2020)
34. Baten, Jörg; Stolz, Yvonne Stolz. "Brain drain, numeracy and skill premia during the era of mass migration: reassessing the Roy-Borjas model". *Explorations in Economic History*. 2012. №49. p. 205–220.
35. Jennissen, R. "Causality Chains in the International Migration Systems Approach." *Population Research and Policy Review*. 2007. №26(4). p.411 – 36.
36. IOM. 'Chapter 4: Migration research and analysis: Growth, reach and recent contributions.' *World Migration Report 2020*. p.127. URL: <https://www.iom.int/wmr/2020/chapter/04> (дата звернення 30.03.2020)
37. Kaplan, Greg, Schulhofer-Wohl, Sam. "Understanding the Long-Run Decline in Interstate Migration" URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w18507/w18507.pdf (дата звернення 30.03.2020)
38. Model Migration Neural Network for Predicting Battery Aging Trajectories URL: <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/9028181> (дата звернення 30.03.2020)

39. Djelti S, "The Evolution of the Human Migration Determinants" draft paper presented in the international conference on "Crossing Boundaries: Youth, Migration, and Development", At Alakhawayn university in Ifran, Morocco. URL:
https://www.researchgate.net/publication/320427737_The_Evolution_of_the_Human_Migration_Determinants_1_Draft_paper (дата звернення 30.03.2020)
40. Djelti S, "Osmosis: The Unifying Theory of Human Migration" *Revue Algérienne d'Economie et du Management* Vol. 08, N: 02(2017). URL:
<http://www.asjp.cerist.dz/raem> (дата звернення 30.03.2020)
41. Міністерство закордонних справ України URL:
<https://mfa.gov.ua/tag/koronavirus-covid-19> (дата звернення 30.03.2020)
42. Nicholas Mackintosh, IQ and Human Intelligence URL:
<https://global.oup.com/academic/product/iq-and-human-intelligence-9780199585595?cc=ua&lang=en&> (дата звернення 30.03.2020)
43. IQ compared by countries URL: <https://www.worlddata.info/iq-by-country.php> (дата звернення 30.03.2020)
44. Total Immigrant and Emigrant Populations by Country URL:
<https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/total-immigrant-and-emigrant-populations-country?width=1000&height=850&iframe=true>
(дата звернення 30.03.2020)
45. Becker, Sascha O., Irena Grosfeld, Pauline Grosjean, Nico Voigtländer, and Ekaterina Zhuravskaya. Forced Migration and Human Capital: Evidence from Post-WWII Population Transfers. *American Economic Review*. 2020 №110 (5). p. 62-63.
46. Coronavirus and Migration: Analysis of Human Mobility and the Spread of COVID-19 URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=846629>
(дата звернення 30.03.2020)

47. Europe's essential workers: Migration and pandemic politics in Central and Eastern Europe during COVID-19 URL: <https://doi.org/10.1002/epa2.1105> (дата звернення 30.03.2020)
48. Reassessing the gap-hypothesis: Tough talk and weak action in migration policy URL: <https://doi.org/10.1177/1354068819840776>
49. Migration Policy and Immigrants' Labor Market Performance URL: <https://doi.org/10.1177/0197918318815608> (дата звернення 30.03.2020)
50. Законодавство України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення 30.03.2020)
51. Javier Olivera. "Changes in Inequality and Generalized Trust in Europe" URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-014-0777-5> (дата звернення 30.03.2020)
52. Esteban Ortiz-Ospina, Max Roser. "Trust our world in data" URL: <https://ourworldindata.org/trust> (дата звернення 30.03.2020)
53. Peter Dinesen. "A Note on the Measurement of Generalized Trust of Immigrants and Natives" URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-010-9704-6> (дата звернення 30.03.2020)
54. Sønderskov, Dinesen. "Trust in a time of increasing diversity: On the relationship between ethnic heterogeneity and social trust in Denmark from 1979 until today" URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9477.2012.00289.x> (дата звернення 30.03.2020)
55. Sønderskov, Dinesen. "Ethnic Diversity and Social Trust: A Critical Review of the Literature and Suggestions for a Research Agenda" URL: https://www.researchgate.net/profile/Kim-Sonderskov/publication/316059676_Ethnic_Diversity_and_Social_Trust_A_Critical_Review_of_the_Literature_and_Suggestions_for_a_Research_Agenda/links/59d92992a6fdcc2aad0d8d98/Ethnic-Diversity-and-Social-Trust-

[A-Critical-Review-of-the-Literature-and-Suggestions-for-a-Research-Agenda.pdf](#) (дата звернення 30.03.2020)

56. Sønderskov, Dinesen. "Danish Exceptionalism: Explaining the Unique Increase in Social Trust Over the Past 30 Years" URL: <https://academic.oup.com/esr/article-abstract/30/6/782/2800108> (дата звернення 30.03.2020)
57. Charron, Nicholas, Rothstein. "Does education lead to higher generalized trust? The importance of quality of government" URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0738059316300876> (дата звернення 30.03.2020)